

**una
llengua
per a
tothom**

**Guia de recursos per un tracte
igualitari en la llengua**

Una llengua per a tothom

Guia de recursos per un tracte igualitari en la llengua

Editat: Àrea de la Dona i Gestió de la Igualtat de l'Ajuntament de Figueres

Autora: Isabel Clapés Lluís

Il·lustracions: Neus Oliver Monter

Disseny Gràfic: Agnès Figueres Ferrer

Coordinació tècnica del projecte: Susana Bosch, Montse Deulofeu, Núria Peitaví i Maria Rentero

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA
CNL DE GIRONA
OC DE FIGUERES

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

7	ÍNDEX
9	Presentació
13	1. Introducció
15	2. Consideracions prèvies
18	2.1. Gènere i sexe
19	2.2. Sexisme i androcentrisme
21	3. Usos lingüístics sexistes i androcèntrics
22	3.1. Ús del masculí com a genèric: la dona invisible
23	3.2. Professions, oficis, càrrecs i ocupacions: la secretària i el director
27	3.3. Jerarquies i asimetries: quan uns valen més que les altres
29	3.4. Adjectivació dels sexes: home intel·ligent i fort busca dona atractiva i sensible
31	4. Recursos per no discriminar
31	4.1. Del lèxic
31	4.1.1. Substantius
35	4.1.1.1. Tipologia
36	4.1.1.2. Usos sexistes
37	4.1.1.3. Recursos dels substantius
38	4.1.1.4. Representació gràfica de les formes dobles abreujades
38	4.1.1.5. La concordança
39	4.1.1.5.1. Amb els articles
40	4.1.1.5.2. Amb els adjectius
40	4.1.2. Adjectius
40	4.1.3. Pronoms
41	4.2. De la redacció
41	4.2.1. El tractament de vós
42	4.2.2. Fórmules per evitar participis i substantius sexuats
42	4.2.2.1. Redacció alternativa
42	4.2.2.2. Eliminació
43	4.2.3. Expressions despersonalitzades
43	4.2.4. Tipologia de textos
43	4.2.4.1. Textos tancats
45	4.2.4.2. Textos oberts
47	5. Quadres
53	6. Terminologia de gènere
59	7. Bibliografia

Quan el dia 28 de gener de 2008 l'Ajuntament de Figueres va aprovar el Pla municipal per a la igualtat d'oportunitats, un dels objectius el teníem molt clar: havíem d'avançar cap a una ciutat més justa, però sobretot més igualitària, que incorporés la perspectiva de gènere en totes i cadascuna de les actuacions municipals, principalment en l'ús del llenguatge no sexista.

La llengua és el mitjà més corrent de comunicació, i s'accepta com un fet natural que en el seu ús habitual es discrimini la dona, ja sigui permetent-ne l'exclusió en el discurs, ocultant-ne la identitat o associant-la a signes identificatius pejoratius.

Amb el temps, tot i apostar per la paritat, la realitat és que el camí a recórrer és difícil, però poc a poc s'aconseguirà. Hem de transformar la realitat, de manera que les dones puguem assolir el lloc que ens correspon d'acord amb els nostres mèrits personals i professionals.

A fi de promoure la igualtat i la paritat de les dones respecte als homes, l'ús del llenguatge no sexista té una doble finalitat: d'una banda, fomentar la igualtat de gènere i, de l'altra, influir sobre totes les organitzacions, els col·lectius i la ciutadania en general per arribar a un ús no discriminatori del llenguatge que reflecteixi una societat més justa, més civilitzada, més avançada i més paritària.

La guia de recursos que us presentem és fruit d'una voluntat ferma per eradicar els patrons de conducta i els costums discriminatoris d'una societat com la nostra, que mira sempre cap endavant.

Núria Navarro Hurtado

Regidora de l'Àrea de la Dona i Gestió de la Igualtat
Ajuntament de Figueres

Introducci3

*Amb el cos empalat
en eix de fosques pàtries
fugen i arriben
a pàtries més benignes.
Però els ulls, orfes
de llum, percacen àvids
l'engruna verge
d'una màtria abolida.*

Maria-Mercè Marçal

Per existir plenament cal tenir un lloc en la llengua.

Eulàlia Lledó

Amb les dues cites anteriors n'hi hauria prou per justificar aquesta guia. D'una banda, en la cita de Maria-Mercè Marçal hi ha el reclam de la feminitat oblidada com a base i part de les societats humanes, i en la paraula *màtria* es fa explícita la capacitat creadora de la llengua per designar realitats noves, amagades o imaginades. D'altra banda, la cita d'Eulàlia Lledó ens recorda que existir vol dir tenir nom, perquè és amb les paraules que edifiquem el pensament i és amb paraules que transmetem socialment les experiències i la nostra visió de la realitat.

La igualtat entre sexes, entesa com a igualtat d'oportunitats de ser i participar en tots els àmbits d'una societat des de la diferència que enriqueix i complementa, s'ha de reflectir en la llengua. En part com a mirall d'uns canvis que es van produint i en part com a llavor d'un pensament en què l'equitat entre homes i dones vagi calant enfront del pensament esbiaixat pel pes de tants anys d'història durant els quals la feminitat i les dones han viscut eclipsades.

Convé saber, doncs, que quan usem la llengua triem unes formes lingüístiques concretes, i que en la tria correm el risc d'excloure; malauradament massa sovint són les dones, les excloses, per tradició i per inconsciència. Amb aquesta guia d'una banda pretenem identificar usos lingüístics discriminatoris per raó de sexe i d'altra banda oferir-vos algunes estratègies lingüístiques per evitar-los. En els quadres de l'apartat 5 intentem esquematitzar aquestes estratègies a fi de tenir-ne una visió global en el mínim espai.

Esperem que us sigui útil i que d'alguna manera contribueixi a fer-nos més destres en l'ús de la llengua per fer-ne un mirall fidel del món i la humanitat sencera des d'una mirada més justa i integradora.

2.

Consideracions prèvies

2.1. Gènere i sexe

2.2. Sexisme i androcentrisme

2.

Consideracions prèvies

Quan fem una llengua triem entre paraules i combinacions de paraules. Sovint aquesta tria no és innocent perquè hi aboquem, amb consciència o no, càrregues ideològiques. L'androcentrisme i el sexisme són dos fenòmens amb càrrega ideològica discriminatòria que, tradicionalment, han perviscut en l'ús de la llengua. Conèixer-los bé, de quina manera els manifestem i amb quines estratègies podem evitar-los pot contribuir a minimitzar-ne la pervivència en el llenguatge i, de retruc, en la societat.

Abans de tractar aquests fenòmens, convé tenir ben delimitats alguns conceptes que, d'una manera o altra, des d'un vessant o altre, hi tenen a veure.

2.1. Gènere i sexe

El català, com a llengua romànica, és una llengua de gènere; és a dir, els substantius, adjectius, articles i pronoms varien segons el gènere. Si bé el llatí en distingia tres —masculí, femení i neutre—, el català bàsicament n'ha conservat dos —masculí i femení—, i només en els pronoms trobem flexions del gènere neutre.

GÈNERE	CATEGORIA GRAMATICAL			
	SUBSTANTIU	ADJECTIU	ARTICLE	PRONOM
femení	taula	simpàtica	les	la qual
masculí	cor	escàs	un	el qual
neutre	-	-	-	la qual cosa, allò

El gènere com a concepte gramatical, doncs, se circumscriu dins del domini de la lingüística.

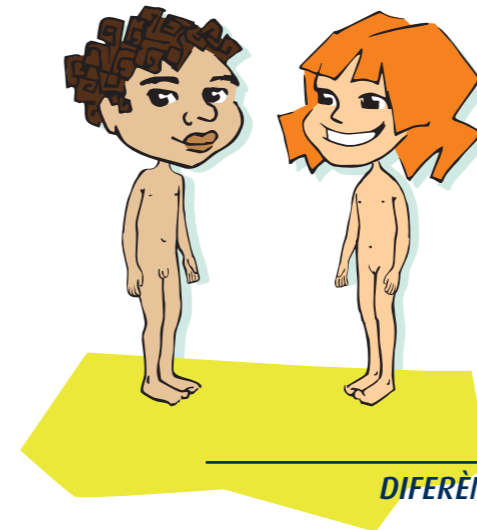
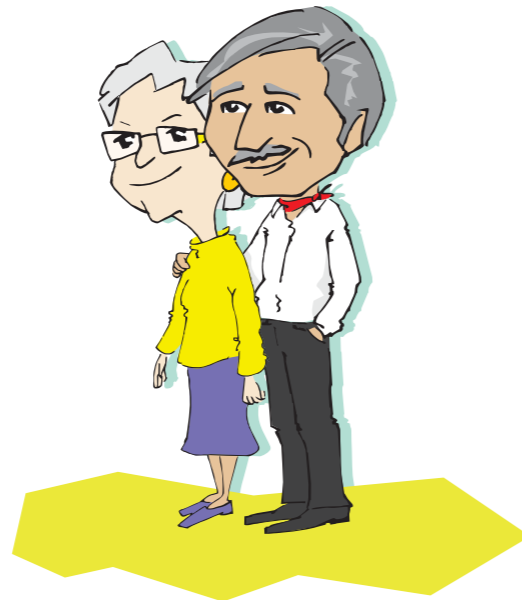
El concepte de sexe, en canvi, se circumscriu dins del domini de la biologia i fa referència als trets fisiològics, bioquímics i orgànics que distingeixen mascles i femelles. Tot i que el gènere gramatical i el sexe coincideixen quan les paraules es refereixen a éssers sexuats, no hem de confondre'ls.

- la joventut:** Paraula de gènere gramatical femení que fa referència a un col·lectiu de persones d'ambdós sexes.
- el carretó:** Paraula de gènere gramatical masculí que fa referència a un objecte.
- el secretari:** Paraula de gènere gramatical masculí que fa referència a una persona del sexe masculí.
- la regidora:** Paraula de gènere gramatical femení que fa referència a una persona del sexe femení.

Ara bé, hem de tenir ben present la repercussió del gènere gramatical a l'hora de representar homes i dones en la llengua.

EN FEMENÍ	EN MASCULÍ
dona	home
àvia	avi
catalana	argentí
jubilada	jubilat

El darrer concepte que volem delimitar és el de gènere com a terme circumscrit dins del domini de la sociologia. En aquest context fa referència a la construcció social que atribueix trets, actituds i rols diferents a cada sexe. Com a construcció social és modificable i els continguts varien segons les cultures. Així doncs, per *gènere* entenem les diferències socials entre dones i homes —diferències que són apreses culturalment i que són modificables— i per *sexe* entenem les diferències biològiques —diferències que són innates.

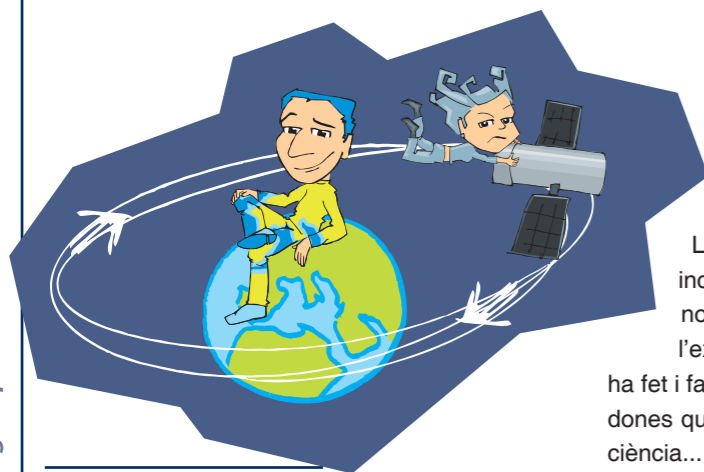
DIFERÈNCIES DE SEXE

DIFERÈNCIES DE GÈNERE

2.2. Sexisme i androcentrisme

El sexisme és una ideologia que defensa la superioritat d'un sexe sobre un altre. La supremacia dels homes al llarg de la història ha situat el sexe masculí com a sexe dominant i el femení com a sexe dominat. Diferència i jerarquia vertebraren aquesta ideologia. Diferència perquè assigna uns papers de gènere fortament dividits basant-se en característiques que considera intrínseques de cada sexe. Partint d'aquesta concepció, estableix uns patrons de conducta que en el cas dels homes se situen en l'espai públic i en el de les dones, en l'espai domèstic. Jerarquia perquè valora el que fan i són els homes segons els patrons establerts, i desvalora el que fan i són les dones, i sovint les redueix a objectes sexuals.

ANDROCENTRISME

Causa o conseqüència del sexisme, l'androcentrisme es caracteritza per situar els homes en el centre del món. La perspectiva androcèntrica dona una visió incompleta de la realitat en la mesura que només fa visible el que fan els homes, fins a l'extrem d'atorgar-los només a ells tot el que ha fet i fa el conjunt de la humanitat. Així doncs, les dones queden excloses de la història, la cultura, la ciència... i, com veurem tot seguit, de la llengua; en definitiva, del món.

Usos lingüístics sexistes i androcèntrics

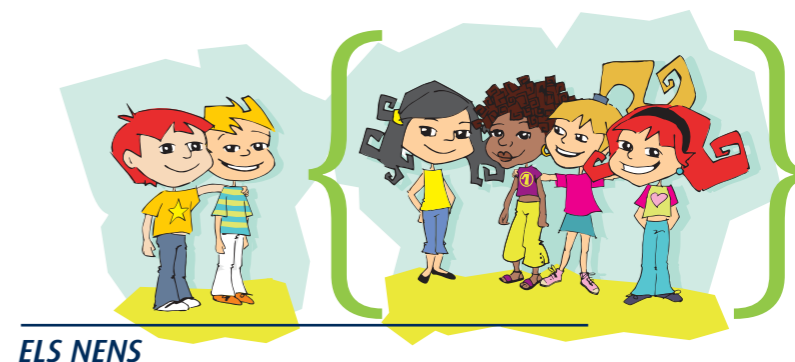
- 3.1. *Ús del masculí com a genèric: la dona invisible*
- 3.2. *Professions, oficis, càrrecs i ocupacions: la secretària i el director*
- 3.3. *Jerarquies i asimetries: quan uns valen més que les altres*
- 3.4. *Adjectivació dels sexes: home intel·ligent i fort busca dona atractiva i sensible*

3.

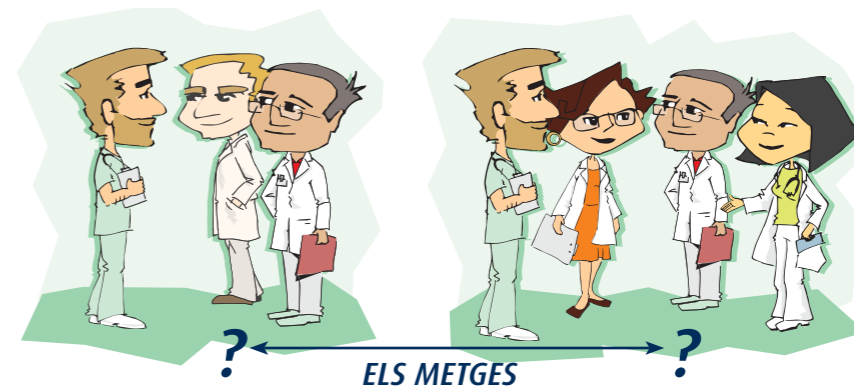
Usos lingüístics sexistes i androcèntrics

3.1. Ús del masculí com a genèric: la dona invisible

Les formes masculines referides a persones s'usen amb valor genèric quan fan referència a ambdós sexes, i amb valor específic quan fan referència només al sexe masculí. Aquest ús genèric dóna protagonisme als homes i invisibilitza les dones. El mateix ocorre amb la paraula *home*, que té una accepció genèrica, referida a tots dos sexes, a més de l'accepció específica, referida només a les persones de sexe masculí.

El risc d'usar el masculí amb valor genèric és que segons el context es pot crear ambigüitat perquè no queda prou clar si el referent és tot el gènere humà o només les persones de sexe masculí.

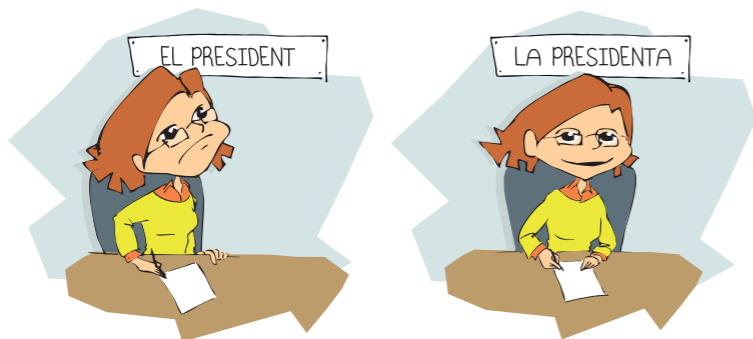
A banda, si usem sistemàticament masculins genèrics acabem teixint un discurs en què el referent femení és invisible, inexistent. Sense arribar a extrems grotescos en els quals se sacrifiqui la claredat i la comprensió d'un discurs, podem buscar alternatives al masculí genèric entre els recursos lèxics o de redacció que exposem més endavant. En definitiva, es tracta de trobar l'equilibri entre la paritat en la representació d'ambdós sexes en la llengua i el respecte als criteris del llenguatge formal.

3.2. Professions, oficis, càrrecs i ocupacions: la secretària i el director

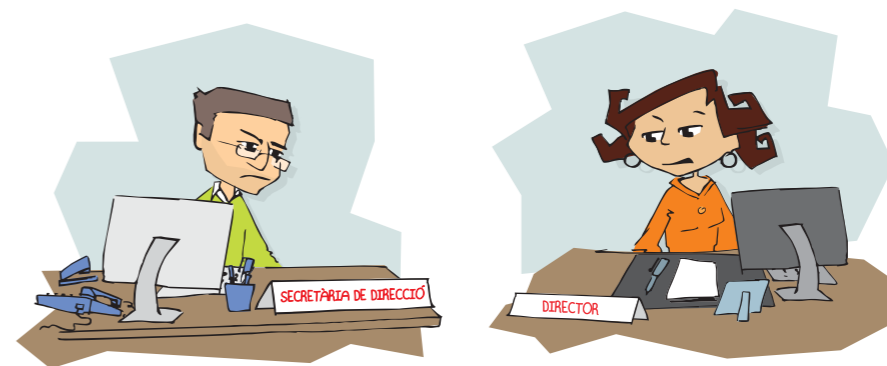
Les dones, com els homes, poden accedir a qualsevol lloc de treball i en la llengua catalana disposem de recursos morfològics suficients per poder formar la corresponent paraula femenina, o masculina, a fi de descriure les noves realitats. Les resistències a acceptar paraules noves dins d'aquest àmbit, doncs, no són pas d'ordre lingüístic, sinó d'ordre social. L'acceptació hauria de ser tan natural com la que té el lèxic adaptat a la innovació d'altres àmbits, com ara la informàtica.

Per tant, quan ens referim a una persona que ocupa un càrrec o exerceix una professió, hem d'utilitzar el gènere adequat. Quan ens referim a persones d'ambdós sexes o la referència pugui ser tant una dona com un home, hem de buscar formes lingüístiques representatives d'ambdós sexes.

També és una concepció sexista considerar que alguns oficis o càrrecs són exclusivament masculins o femenins. Ni ha de ser sempre una dona qui exerceixi funcions de secretària ni ha de ser sempre un home qui exerceixi funcions de direcció.

3.3. Jerarquies i asimetries: quan uns valen més que les altres

En les frases, l'ordre d'aparició dels noms estableix jerarquia.

Els homes i les dones d'aquesta comunitat viuen en condicions climàtiques extremes. A l'alba, **mentre els homes** tallen blocs de gel per fondre, **les dones** vetllen el foc dins les tendes. **Homes i dones** surten a caçar al llarg del matí.

Si es tracta de noms comuns, és convenient alternar-ne l'ordre i evitar que sempre apareguin en primer lloc els masculins seguits dels femenins.

✓ **Els homes i les dones** d'aquesta comunitat viuen en condicions climàtiques extremes. A l'alba, **mentre les dones** vetllen el foc dins les tendes, **els homes** tallen blocs de gel per fondre. **Dones i homes** surten a caçar al llarg del matí.

Si es tracta de noms propis, podem seguir l'ordre alfabètic.

Componen l'expedició **Jordi Fageda, Raül Tubau, Àngels Garcia i Clara Borràs.**

✓ Componen l'expedició **Clara Borràs, Jordi Fageda, Àngels Garcia i Raül Tubau.**

Amb tot, en els casos en què el protocol o l'educació marquin un cert ordre d'aparició, en primer lloc s'ha de seguir aquest ordre.

El president del Consell, **Enric Vila**, la vicepresidenta, **Marta Grau**, i la vocalia d'esports formada per **Miquel Sanchís, Frederic Palau, Anna Jofre i Roser Gràcia.**

✓ El president del Consell, **Enric Vila**, la vicepresidenta, **Marta Grau**, i la vocalia d'esports formada per **Roser Gràcia, Anna Jofre, Frederic Palau i Miquel Sanchís.**

Cal evitar l'asimetria en els tractaments de dones i homes. D'una banda, hem d'evitar el tractament de **senyoreta** perquè semànticament és asimètric respecte de la paraula masculina **senyoret**, ja que inclou informació personal sobre l'estat civil de les dones, informació que no recullen les paraules **senyoret** o **senyor**.

el senyor Fargas i la senyoreta Palou

✓ **el senyor Fargas i la senyora Palou**
 ✓ **la senyora Palou i el senyor Fargas**

D'altra banda, hem d'evitar presentar les dones com a éssers dependents o lligats a l'home o al seu llinatge.

El Sr. Josep Garriga i la seva esposa, Marina Roca de Garriga, han assistit a l'acte inaugural.

✓ **El matrimoni format per Josep Garriga i Marina Roca han assistit a l'acte inaugural.**
 ✓ **El matrimoni format per Marina Roca i Josep Garriga han assistit a l'acte inaugural.**

En definitiva, cal evitar les designacions asimètriques d'homes i dones que poden connotar discriminació per raó de sexe.

el senyor Puig i la Canals

✓ **la senyora Canals i el senyor Puig**

Un veí, **el Sr. Anglès**, i una veïna, **la Maria Piera**, van presenciar els fets.

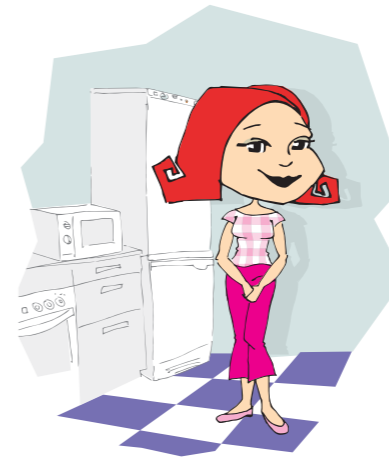
✓ Un veí, **el Sr. Anglès**, i una veïna, **la Sra. Piera**, van presenciar els fets.

Hi assistiren el **Sr. Canet** acompanyat de la **Sra. Carbó**.

✓ Hi assistiren **el Sr. Canet i la Sra. Carbó**.

3.4. Adjectivació dels sexes: home intel·ligent i fort busca dona atractiva i sensible

Finalment, cal anar en compte amb la tria d'adjectius que apliquem a cada sexe per no caure en els estereotips de la tradició sexista, segons la qual s'atribueixen al sexe masculí característiques pròpies de la força, l'intel·lecte i tot el que fa referència a l'espai públic, i al sexe femení, característiques pròpies de la debilitat, l'aspecte físic, els sentiments i tot el que fa referència a l'espai domèstic.

La Maria és una noia atractiva, dolça, bona mare i esposa.

En Toni és un noi musculós, espavilat i un bon cap de recursos humans.

4.

Recursos per no discriminar

4.1. Del lèxic

4.2. De la redacció

4

Recursos per no discriminar

Fins ara hem exposat alguns dels usos lingüístics mitjançant els quals reflectim concepcions sexistes o perspectives androcèntriques. Pel que fa a les jerarquies i les asimetries ja hem ofert estratègies per evitar-les i pel que fa a l'adjectivació l'única estratègia possible és triar els adjectius amb consciència.

Els recursos que oferim tot seguit se centren bàsicament a evitar el masculí genèric referit a persones i a representar de manera igualitària tant homes com dones en el llenguatge. Si bé aquests recursos poden anar a favor de la precisió, en la mesura que hi evitem ambigüitats i hi representem amb més exactitud la realitat, també és cert que aquests mateixos recursos poden anar en detriment de la claredat, i, en els textos escrits, la llegibilitat. Com tot, depèn de l'ús que se'n faci. Cal tenir cura, doncs, en la tria d'un recurs o un altre segons el context, i assegurar-nos sempre que l'entesa hi preval.

Hem classificat les propostes següents en dos grups. A *Del lèxic* abordem diversos aspectes relacionats amb els recursos que ens ofereixen els substantius i recollim alguns adjectius i pronoms mitjançant els quals podem canviar el discurs i evitar la referència explícita al sexe de les persones. A *De la redacció* abordem algunes estratègies de redacció que ens permeten teixir un discurs net de sexisme.

4.1. Del lèxic

4.1.1. Substantius

4.1.1.1. Tipologia

Dins dels substantius que fan referència a les persones, com a individus o com a grups, hi ha substantius que marquen semànticament el sexe, que anomenarem *substantius sexuats*, i substantius que no el marquen, que anomenarem *substantius asexuats*. En els primers podem establir una relació de correspondència entre el gènere gramatical i el sexe del referent, mentre que en els segons no podem relacionar-los de cap manera.

Substantius sexuats

gènere femení →

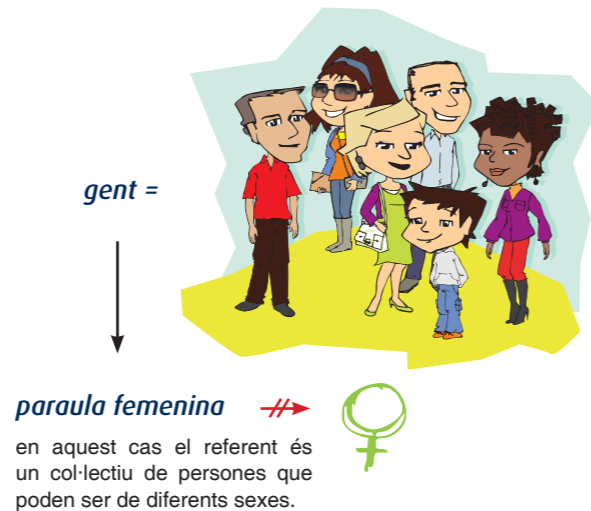
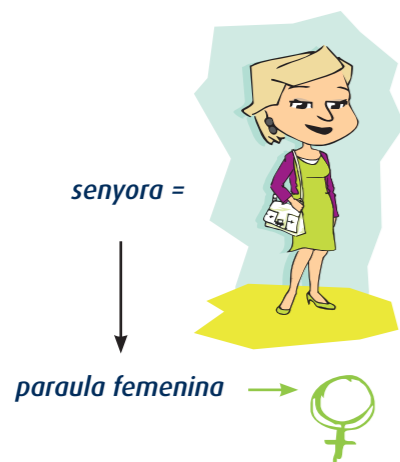
gènere masculí →

Substantius asexuats

gènere femení →

gènere masculí →

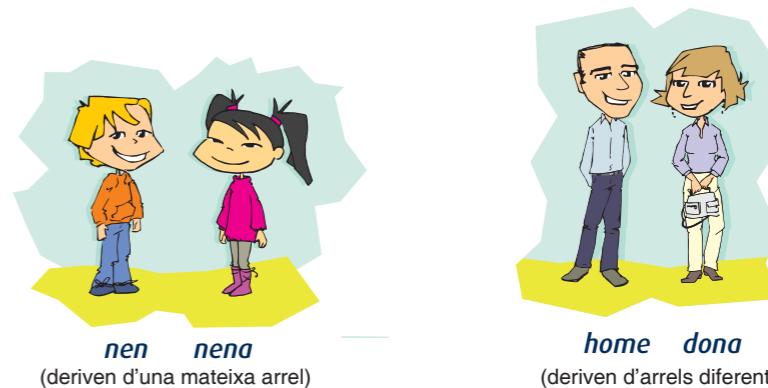
Així, el gènere femení de paraules com ara *monitora*, *presidenta* o *la contribuent* es correspon amb el sexe femení del referent; però, en canvi, el gènere femení de paraules com ara *gent*, *persona* o *comissió* no es correspon amb cap sexe marcat i, en aquests casos, pot fer referència a homes i dones.

Substantius sexuats

Dins del grup de substantius sexuats, distingim els que són variables, és a dir, els que presenten formes diferents per a cada gènere gramatical, i els que són invariables, és a dir, els que tenen una sola forma per a tots dos gèneres. Entre els primers, n'hi ha que deriven d'una mateixa arrel i n'hi ha que tenen arrels diferents.

substantius sexuats variables

substantius sexuats invariables

En el cas dels substantius sexuats variables, l'ús d'una forma o altra ja fa explícit el gènere gramatical mitjançant el qual identifiquem el sexe del referent. En canvi, en el cas dels substantius sexuats invariables, només quan apareixen determinants o adjectius que fan la concordança de gènere fem explícit el gènere del substantiu mitjançant el qual identifiquem el sexe del referent.

Ha quedat vacant una plaça de cap de servei.

La cap de servei ha revisat els documents.

Així doncs, en la primera frase no hi ha cap element que marki *cap de servei* com a forma femenina o masculina (i, per tant, pot fer referència tant a una dona com a un home), mentre que, en la segona frase, el determinant *la* marca l'expressió com a forma femenina (i, per tant, fa referència a una dona).

Substantius asexuats

Dins del grup de substantius asexuats, distingim els mots col·lectius i genèrics, i els que designen activitats i organismes. Els mots col·lectius i genèrics, com ara *joventut*, *poble*, *persona* o *personal*, fan referència a una persona o a un grup de persones sense marcar-ne el sexe. Els mots d'activitats i organismes, com ara *advocacia*, *enginyeria*, *gerència* o *presidència*, designen activitats, professions, organismes o càrrecs que en alguns contextos poden funcionar per al·ludir a les persones que les desenvolupen o els representen.

substantius asexuats

col·lectius i genèrics

joventut

activitats i organismes

advocacia

A banda dels mots, hi ha expressions, formades per un substantiu d'aquest tipus i un adjectiu, un sintagma preposicional o una frase subordinada, que també funcionen com a col·lectius o genèrics —*poble català*, *part arrendatària*, *persona que signa*, *personal d'administració*—, o com a activitats o organismes —*funció pública*.

Aquesta classificació, la podem resumir en el quadre que segueix:

Substantius referents a persones o grups de persones	Substantius sexuats (correspondència entre gènere i sexe)	Substantius variables	D'una mateixa arrel	Masculí	Femení
				nen director	nenadora
		D'arrels diferents	Femení	Masculí	
		dona mestressa	home amo		
	Substantius invariables	Masculí i femení		artista jove	

	Substantius asexuats (cap relació entre gènere i sexe)	Col·lectius i genèrics	<i>Paraules</i>	<i>Expressions</i>
			adolescència, ciutadania, electorat, joventut, poble, equip, part, persona, personal, plantilla	poble català, part arrendatària, persona que signa, personal d'administració
		Activitats i organismes	<i>Paraules</i>	<i>Expressions</i>
			advocacia, enginyeria, gerència, presidència	funció pública

4.1.1.2. Usos sexistes

Si triem un mot del grup de substantius sexuats, incorrem en un ús sexista quan:

1. Usem una forma masculina en singular o plural per referir-nos a una dona o a un conjunt de dones.

masculí singular ➔ ♀

La *Sra. Sala*, **regidor** de Cultura, va presentar l'acte.

masculí plural ➔ ♀

Quatre **monitors** van avançar-se per plantar les tendes.

2. Usem una forma masculina com a genèrica en els casos següents:

- 2.1. Quan el referent pot ser una dona o un home.

masculí singular ➔ ♀ o ♂

Ha de signar **el president** de l'entitat que sol·licita la subvenció.

- 2.2. Quan el referent són dones i homes, si crea ambigüitat interpretativa o es perd precisió.

masculí plural ➔ ♀ ♂ ♂ ♀

La mestra va fer una activitat amb **els nens** de cinquè.

4.1.1.3. Recursos dels substantius

Pel que fa a l'ús sexista del primer punt, quan fem referència a una persona determinada hem d'utilitzar el gènere corresponent, d'altra manera és un greu error de concordança. Aquest error fins no fa gaire era força freqüent quan es tractava de professions o càrrecs, però, com ja hem comentat més amunt, la llengua ens permet crear noves formes per anomenar noves realitats. Encara avui en trobem casos, com en el titular periodístic següent:

«Ligia Palomino, la **metge** del Samur ferida a Barajas, rep l'alta» (El Periódico, 30.8.2008)

S'ha utilitzat la forma masculina *metge* per designar una dona, en lloc de la forma femenina, que és l'adequada:

✓ Ligia Palomino, la **metgessa** del Samur ferida a Barajas, rep l'alta

Pel que fa als usos sexistes del segon punt, és preferible usar en primer lloc algun substantiu asexual. Si no és possible usar aquest recurs ni cap dels exposats més endavant, podem utilitzar les formes dobles.

els infants *les nenes i els nens*

En els textos escrits, les formes dobles es poden representar senceres —és a dir, les dues formes coordinades— o abreujades —és a dir, la forma masculina i la terminació femenina adjuntada després d'una barra inclinada. En el primer cas convé tenir en compte la qüestió de l'ordre per evitar que sempre aparegui en primer lloc la forma masculina. En el segon cas, adequat per a textos breus i esquemàtics, la qüestió de l'ordre queda supeditada a una qüestió pràctica, i és que és més fàcil i entenedor representar-les així atès que la forma femenina, generalment, és més llarga que la masculina.

nen i nena
nen/a

nena i nen

Així doncs, el següent cas, en què la referència és una persona indeterminada, el podem resoldre amb l'ús de les formes dobles abreujades:

«Convocatòria d'una plaça de **coordinador tècnic** de cooperació al desenvolupament de la Xarxa Vives d'Universitats» (Anunci de la Universitat d'Alacant, publicat a Internet l'estiu del 2008)

✓ Convocatòria d'una plaça de **coordinador/a tècnic/a** de cooperació al desenvolupament de la Xarxa Vives d'Universitats

En aquest cas, en canvi, en què es fa referència a tots dos sexes, podem optar per un substantiu asexual:

«El tripartit basc impulsarà que **els ciutadans** demandin Espanya davant d'Europa» (Avui, 2.9.2008)

✓ El tripartit basc impulsarà que **la ciutadania** demandi Espanya davant d'Europa

4.1.1.4. Representació gràfica de les formes dobles abreujades

En els textos escrits, les formes dobles abreujades es representen escrivint la terminació femenina després d'una barra inclinada, i majoritàriament se segueix la disposició de les entrades dels diccionaris generals:

a) Si la forma masculina no té cap marca o bé acaba en *-e* o *-o* i la femenina acaba en *-a*, escrivim una *a* després de la barra.

director/a
ministre/a

b) Si la forma femenina té la terminació *-essa*, escrivim aquesta terminació després de la barra.

jutge/essa
metge/essa

c) Si la forma femenina i la masculina difereixen ortogràficament, escrivim la terminació femenina des de la vocal tònica.

funcionari/ària funcionaris/àries
administratiu/iva administratius/ives

d) Si les dues formes tenen arrels diferents o l'estalvi d'espai segons aquests criteris no és significatiu, escrivim les dues formes senceres.

pare/mare pares/mares
soci/sòcia socis/sòcies

4.1.1.5. La concordança

Quan hi ha elements gramaticals amb flexió de gènere que acompanyen les formes dobles, tenim diverses opcions de representar-ne la concordança.

4.1.1.5.1. Amb els articles

En el cas dels articles, podem fer-los concordar amb totes dues formes, senceres o abreujades, o bé amb la primera forma que apareix en el text —que en el cas de les formes abreujades sempre serà la masculina, tal com hem explicat.

el director o la directora
la directora o director
el/la director/a
el director/a

Amb tot, aquestes opcions se simplifiquen quan trobem alguna de les combinacions següents:

a) Article amb grafies diferents + substantiu invariable

un o una il·lusionista un/a il·lusionista
la o el massatgista el/la massatgista

En aquest cas ens estalviem repetir el substantiu. Atès que l'article és l'element que fa explícit el gènere, hem de representar els dos articles per fer explícits els dos gèneres. Ara bé, si un dels articles va apostrofat, en les formes dobles sí que és recomanable repetir el substantiu:

la il·lusionista o l'il·lusionista

b) Article apostrofat + substantiu invariable

l'agent

En aquest cas article i substantiu tenen la mateixa grafia per a les dues formes i, per tant, una forma única representa tots dos gèneres.

c) Article apostrofat + substantiu variable

l'administrativa o administratiu
l'administratiu/iva

En aquest cas l'article té la mateixa grafia per a les dues formes i, per tant, no cal repetir-lo.

4.1.1.5.2. Amb els adjectius

En el cas dels adjectius, n'hi ha que fan flexió de gènere i n'hi ha que no. Evidentment és preferible usar aquests darrers, amb una forma única, quan acompanyen substantius de formes dobles. Si no és possible i hem d'utilitzar un adjectiu variable, si representem les dues formes de l'adjectiu a més de les del substantiu, el text resulta excessivament enfarfegat.

l'administratiu contractat o administrativa contractada
l'administratiu/iva contractat/ada

Si optem per fer concordar l'adjectiu amb el substantiu més proper, a diferència de l'article, el sentit pot resultar equívoc a causa de la càrrega semàntica de l'adjectiu. Així, en la frase següent podem entendre que només l'administrativa és contractada, però no l'administratiu:

l'administratiu o administrativa contractada

Per tant, en aquests casos, és recomanable usar l'adjectiu masculí plural com a genèric segons la regla gramatical de la concordança en masculí plural d'una paraula que depengui de noms de gènere diferent. De fet, dones i homes ja es representen en les formes substantives, les quals tenen el pes semàntic de la marca sexe.

✓ l'administratiu o administrativa contractats

Amb tot, si no volem usar l'adjectiu masculí plural com a genèric gairebé sempre trobarem algun altre recurs en la llengua per evitar-lo.

✓ l'administratiu o administrativa que tenen contracte

4.1.2. Adjectius

Dins dels adjectius qualificatius, els adjectius invariables quant al gènere —com ara *amable*, *general*, *hàbil* o *intel·ligent*— són un bon recurs quan hem de referir-nos a homes i dones, i alguns adjectius que fan referència a col·lectius —com ara *humà*, *funcionarial*, *infantil* o *juvenil*— eviten que hàgim d'utilitzar un substantiu amb flexió de gènere.

A la tarda hi ha un espectacle **per a nens**.

✓ A la tarda hi ha un espectacle **infantil**.

Aquesta categoria laboral està adscrita al cos **de funcionaris**.

✓ Aquesta categoria laboral està adscrita al cos **funcionarial**.

També poden ser un bon recurs alguns adjectius indefinits, com ara *cada*, *qualsevol* o *cap*.

Tots els membres del claustre van votar.

✓ **Cada** membre del claustre va votar.

Els membres del claustre no van votar.

✓ **Cap membre** del claustre no va votar.

4.1.3. Pronoms

Hi ha tota una sèrie de pronoms que podem utilitzar per referir-nos a persones, sempre que el context permeti usar-los sense perdre precisió.

Els pronoms indefinits *algú*, *ningú*, *cadascú*, *qualsevol* o *tothom*:

Els nens i les nenes han de portar la seva motxilla.

✓ **Cadascú** ha de portar la seva motxilla.

El relatiu *qui*:

Els que s'examinin aquest any tindran avantatge.

✓ **Qui** s'examini aquest any tindrà avantatge.

El pronom impersonal *es*:

Els assistents han d'omplir la butlleta.

✓ Per assistir-hi **s'ha** d'omplir la butlleta.

El pronom recíproc *si*:

Han de pactar entre **ells** les condicions del divorci.

✓ Han de pactar entre **si** les condicions del divorci.

El pronom feble *en*:

Es relaciona amb els nois i les noies de la seva classe, però no parla mai **d'ells**.

✓ Es relaciona amb els nois i les noies de la seva classe, però no **en** parla mai.

4.2. De la redacció

4.2.1. El tractament de vós

Quan fem discursos, quan redactem textos en els quals ens adrecem directament al públic lector, i, sobretot, quan redactem textos administratius (cartes, oficis, circulars) o instructius (com ara una recepta), l'ús de la segona persona (*vós* o *vosaltres*) és el més recomanable i adequat.

A banda de conferir la formalitat adequada als discursos o textos, evita l'aparició de marques de gènere en el tractament personal, amb la qual cosa ens estalviem moltes formes dobles que els enfarfeguen.

Senyor, senyora,
Us
~~Es~~ comuniquem...
Us
~~Es/ta~~ saludem...

4.2.2. Fórmules per evitar participis i substantius sexuats

Podem evitar l'ús de participis i substantius sexuats o bé amb una redacció alternativa o bé eliminant les marques de sexe, sempre que el context ho permeti i que la informació no perdi contingut i precisió.

4.2.2.1. Redacció alternativa

D'una banda, hi ha participis i substantius que podem substituir per expressions formades per una preposició i un substantiu no sexuat, o bé per una forma verbal que tingui com a subjecte el pronom *qui*.

Si teniu un fill o una filla **diabètic** podeu sol·licitar l'ajut.

✓ Si teniu un fill o una filla **amb diabetis** podeu sol·licitar l'ajut.

Heu de donar les dades **del signant**.

✓ Heu de donar les dades **de qui signa**.

El sol·licitant ha de presentar personalment la sol·licitud.

✓ **Qui sol·licita** ha de presentar personalment la sol·licitud.

D'altra banda, podem substituir les perífrasis formades pel verb *estar* i un participi per una forma verbal i un substantiu asexuat.

Si **estàs interessat** a formar part de l'equip, truça'ns.

✓ Si **tens interès** a formar part de l'equip, truça'ns.

Sònia Rigola i Frederic Martorell **han estat premiats**.

✓ Sònia Rigola i Frederic Martorell **han rebut el premi**.

Qui compra **està obligat** a cedir part del terreny.

✓ Qui compra **té l'obligació de** cedir part del terreny.

4.2.2.2. Eliminació

Alguns contextos ens permeten suprimir les marques de sexe o bé eliminant els determinants que les fan explícites en el cas de substantius invariables, o bé eliminant directament les formes substantives si la informació que es perd és supèrflua.

Els professionals de la informàtica lluiten contra els virus.

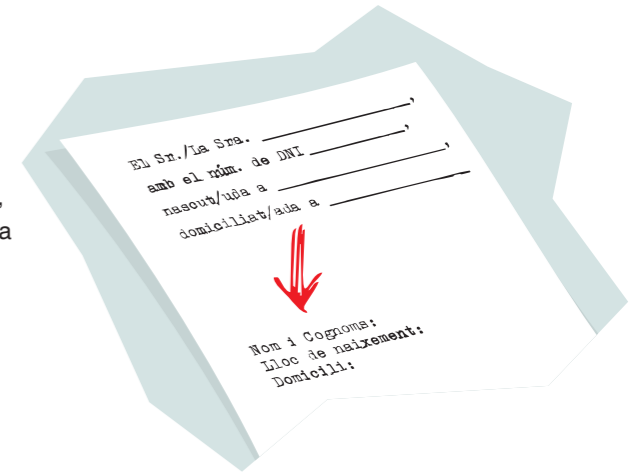
✓ **Professionals** de la informàtica lluiten contra els virus.

Els socis i les sòcies que vulguin renovar el carnet han de demanar hora a secretaria.

✓ **Per renovar el carnet**, cal demanar hora a secretaria.

4.2.3. Expressions despersonalitzades

En documents curts i esquemàtics, com ara impresos i formularis, és recomanable utilitzar expressions neutres sense variació de gènere, atès que es poden adreçar tant a dones com a homes.

4.2.4. Tipologia de textos

Podem dividir els textos escrits en tancats o oberts segons el públic destinatari. Són documents tancats els que s'adrecen o fan referència a una persona concreta i són documents oberts els que s'adrecen a persones indeterminades, que poden ser dones i homes, o que fan referència a tota la ciutadania.

4.2.4.1. Textos tancats

En aquest tipus de textos, la redacció i el tractament s'han d'adaptar a la condició d'home o dona de la persona destinatària. Per tant, utilitzarem el gènere adient dels substantius i dels elements que hi concorden, a banda d'evitar el sexisme en el discurs.

Tot seguit veiem un exemple de carta en què alguns dels elements marcats amb color blau denoten sexisme (carta 1) i la mateixa carta millorada d'acord amb els criteris que hem anat exposant (carta 2).

Carta 1

Diputació de Girona
Àrea de Cultura

Sra. Eulàlia Malloí Garcia
President de l'Associació Cultural Àgora

Benvolguda senyora,

Li faig arribar el programa del cicle de conferències Artjove, organitzat per la Diputació de Girona en col·laboració amb diversos ajuntaments de les comarques gironines, que tindrà lloc el proper mes de juny.

Atès que l'associació que **vostè presideix** promou l'art entre **els joves** amb diversos programes de formació i exposicions, hem considerat que pot interessar-li fer-ne difusió a la **seua** ciutat.

Les conferències són gratuïtes i **els que hi assisteixin rebran** un dossier amb documentació sobre **els artistes participants**.

Ben cordialment,

Joana Fernández Monell
Director de l'Àrea de Cultura

Girona, 27 de març de 2009

√ **Carta 2**

Diputació de Girona
Àrea de Cultura

Sra. Eulàlia Malloí Garcia
Presidenta de l'Associació Cultural Àgora

Benvolguda senyora,

Us faig arribar el programa del cicle de conferències Artjove, organitzat per la Diputació de Girona en col·laboració amb diversos ajuntaments de les comarques gironines, que tindrà lloc el proper mes de juny.

Atès que l'associació que **presideix** promou l'art entre **la joventut** amb diversos programes de formació i exposicions, hem considerat que pot interessar-**vos** fer-ne difusió a la **vostra** ciutat.

Les conferències són gratuïtes i **tothom que hi assisteixi rebrà** un dossier amb documentació sobre **el conjunt d'artistes que hi participen**.

Ben cordialment,

Joana Fernández Monell
Directora de l'Àrea de Cultura

Girona, 27 de març de 2009

4.2.4.2. Textos oberts

En aquest tipus de textos, la redacció i el tractament han de fer referència a tothom, sense discriminar ningú per raó de sexe. Segons el tipus de document, seran més adequats uns recursos o altres.

Si es tracta de formularis o impresos, ja hem vist que les expressions despersonalitzades són un bon recurs per evitar les formes dobles. Amb tot, si cal emprar una expressió amb marca de gènere, les formes dobles separades de barres s'adeqüen a aquest tipus de textos curts i esquemàtics.

Si es tracta de cartes, oficis, circulars i altres tipus de documents de redacció seguida, convé utilitzar el tractament de **vós** i evitar les expressions amb marques de gènere. Amb tot, si cal emprar-les és preferible utilitzar les formes senceres.

Finalment, si es tracta de textos normatius o legals, en què es fa referència a càrrecs unipersonals i a la ciutadania, el grup de substantius asexuals poden ser un bon recurs per incloure els dos gèneres. Si cal emprar substantius sexuals, segons el cas utilitzarem les formes abreujades o les formes senceres.

Vegem-ne alguns exemples:

√ **Imprès 2**

Sol·licitud de subvenció per a escriptors/ores

Dades de la persona sol·licitant

Nom i cognoms	DNI
Lloc i data de naixement	
Domicili	Població
Telèfon	C/e

Descripció del projecte

Documentació que s'adjunta

- Fotocòpia del DNI de la persona sol·licitant
- Currículum de la persona sol·licitant
- Descripció detallada del projecte

Localitat i data

Signatura

Imprès 1

Sol·licitud de subvenció per a escriptors

Dades del sol·licitant	DNI
Sr./Sra.	el dia
Nascut/uda a	Població
Domicili	C/e
Telèfon	

Descripció del projecte

Documentació que s'adjunta

- Fotocòpia del DNI del sol·licitant
- Currículum del sol·licitant
- Descripció detallada del projecte

Localitat i data

Signatura

Anunci 1

Concurs públic per cobrir una plaça de tècnic d'arts gràfiques

1. CATEGORIA PROFESSIONAL: tècnic d'arts gràfiques

2. REQUISITS:

a) Ser ciutadà nacionalitzat a qualsevol dels estats membres de la Unió Europea. També podran ser admesos el cònjuge, qualsevol que sigui la seva nacionalitat, tant dels ciutadans espanyols com dels nacionalitzats a altres estats membres de la Unió Europea, sempre que no estiguin separats de dret.

b) Tenir títol de tècnic de grau superior d'arts plàstiques i disseny en gràfica publicitària. Els aspirants membres d'Estats de la Unió Europea o que estiguin en qualsevol altra de les situacions establertes a l'apartat a) hauran de tenir la titulació reconeguda a Espanya de conformitat amb el que estableix la normativa vigent sobre aquesta matèria. (...).

▼ Anunci 2

Concurs públic per cobrir una plaça de tècnic/a d'arts gràfiques

1. CATEGORIA PROFESSIONAL: tècnic/a d'arts gràfiques

2. REQUISITS:

a) Tenir la nacionalitat de qualsevol dels estats membres de la Unió Europea. També es podran admetre el/la cònjuge, qualsevol que sigui la seva nacionalitat, tant de persones nacionalitzades a Espanya com nacionalitzades a altres estats membres de la Unió Europea, sempre que no estiguin separades de dret.

b) Tenir títol de tècnic/a de grau superior d'arts plàstiques i disseny en gràfica publicitària. Les persones aspirants membres d'Estats de la Unió Europea o que estiguin en qualsevol altra de les situacions establertes a l'apartat a) hauran de tenir la titulació reconeguda a Espanya de conformitat amb el que estableix la normativa vigent sobre aquesta matèria. (...).

5.

Quadres

5.1. Del lèxic

5.2. De la redacció

5.1. Del lèxic

Substantius sexuats		Article amb grafies diferents	Un dels articles va apostrofat	Tots dos articles va apostrofats
Variables	Formes senceres	el tutor o la tutora el tutor o tutora la tutora o el tutor la tutora o tutor	la infermera o l'infermer la infermera o infermer l'infermer o la infermera l'infermer o infermera	l'administratiu o administrativa l'administrativa o administratiu
	Formes abreujades	el/la tutor/a	l'/la infermer/a	l'administratiu/iva
Invariables	Formes senceres	el o la boletaire la o el boletaire	la intel·lectual o l'intel·lectual l'intel·lectual o la intel·lectual	l'oficinista
	Formes abreujades	el/la boletaire	l'/la intel·lectual	l'oficinista

Substantius asexuats		Paraules	Expressions
Col·lectius i genèrics	adolescència, alumnat, ciutadania, comunitat, electorat, equip, funcionariat, gent, humanitat, infància, joventut, part, persona, personal, plantilla, població, professorat, societat, veïnat	autoritats municipals, cos diplomàtic, consell assessor, equip directiu, equip docent, equip mèdic, funció pública, part arrendatària, part demandant, persona adulta, persona que ocupa la presidència, persona que sol·licita, persona sotassignada, personal de secretaria, personal sanitari, personal tècnic, plantilla d'administració, població reclusa, professionals de la informàtica, professionals de la salut	
	advocacia, alcaldia, ajuntament, ambai-xada, assessoria, conselleria, conserveria, departament, direcció, docència, gerència, infermeria, judicatura, magistratura, notaria, presidència, regidoria, secretaria, vocalia, voluntariat		
Activitats i organismes			

Adjectius		Exemples
Invariables:	amable, general, hàbil, intel·ligent	La Maria i en Joan són molt amables. El gerent i la cap ho han aconseguit; són molt intel·ligents.
Referents a col·lectius:	humà, funcional, infantil, mèdic, juvenil	La delinqüència entre <u>els joves</u> ha disminuït. L' <u>informe del metge</u> diu que no és greu.
Indefinites:	cada, qualsevol, cap	▼ <u>Cada</u> participant ha de portar el dorsal. ▼ <u>Qualsevol</u> representant pot sol·licitar una revisió.

Pronoms		Expressions
Feble: en	El <u>director</u> i la cap van venir, però el <u>president</u> no va parlar d'ells.	▼ El <u>director</u> i la cap van venir, però el <u>president</u> no <u>en</u> va parlar.
Recíproc: si	S' <u>han de posar d'acord</u> entre <u>els uns</u> i <u>els altres</u> .	▼ S' <u>han de posar d'acord</u> entre <u>si</u> .
Impersonal: es	<u>Els assistents van comentar</u> que la reunió va ser profitosa.	▼ <u>Es va comentar</u> que la reunió va ser profitosa.
Relatiu: qui	<u>Els acollidors</u> rebran el programa.	▼ <u>Qui aculli</u> rebrà el programa.
Indefinites: algú, ningú, cadascú, tothom	<u>Cap afectat</u> no va presentar recurs. <u>Tots</u> hauríem d'anar-hi!	▼ <u>Ningú</u> no va presentar recurs. ▼ <u>Tothom</u> hauria d'anar-hi!

5.2. De la redacció

El tractament de vos		Exemples
Participi o substantiu	<u>Benvinguts</u> a la inauguració del curs. Li fem saber que <u>ha estat admès/esa</u> i que <u>el/la</u> convoquem a les 12.	▼ <u>Us donem la benveguda</u> a la inauguració del curs. ▼ <u>Us</u> fem saber <u>la vostra admissió</u> i <u>us</u> convoquem a les 12.

Evitar participis i substantius sexuats		Redacció alternativa
Participi o substantiu	<u>Els nens</u> i les nenes <u>adoptats</u> tenen els mateixos drets. <u>El peticionari</u> ha de signar el document.	Preposició + substantiu asexual
Perfrasis estar + participi	Si esteu <u>citats</u> a judici podeu demanar un justificant.	Forma verbal amb subjecte qui
Substantius sexuats	<u>Els membres</u> de la plataforma van reivindicar aquests drets. Aquest programa <u>permet als empleats</u> l'accés a l'aplicació.	Forma verbal + substantiu asexual
Eliminació de les marques de gènere	▼ <u>Membres</u> de la plataforma van reivindicar aquests drets. ▼ Aquest programa <u>permet l'accés a</u> l'aplicació.	Forma verbal + substantiu asexual

<p>Expressions despersonalitzades</p>	<p>Exemples</p> <p>El/la senyor/a domiciliat/ada a</p>	<p>✓ Nom i cognoms Domicili</p>
		<p>Recursos per no discriminar</p> <p>Expressions despersonalitzades Formes dobles abreujades</p> <p>Tractament de vós Recursos de redacció Substantius asexuals Formes dobles senceres</p> <p>Recursos de redacció Substantius asexuals Formes dobles senceres</p> <p>Ús del gènere corresponent</p>
<p>Tipus de textos</p> <p>Textos oberts (adreçats a persones desconegudes o de tots dos sexes)</p> <p>Textos tancats (adreçats a una persona coneguda, concreta)</p>	<p>Exemples de documents</p> <p>Formularis, impresos i altres textos curts o esquemàtics</p> <p>Cartes, oficis, circulars i altres textos de redacció seguida</p> <p>Textos normatius o legals, i altres textos de redacció seguida</p> <p>Diversos tipus de textos</p>	<p>Recursos per no discriminar</p> <p>Expressions despersonalitzades Formes dobles abreujades</p> <p>Tractament de vós Recursos de redacció Substantius asexuals Formes dobles senceres</p> <p>Recursos de redacció Substantius asexuals Formes dobles senceres</p> <p>Ús del gènere corresponent</p>

Terminologia de gènere

6.

6.

Terminologia de gènere

Acció positiva

Estratègia dirigida a establir la igualtat d'oportunitats a través de mesures que permeten contrarestar o corregir discriminacions que són el resultat de pràctiques o sistemes socials.

Androcentrisme

Conjunt de valors dominants basats en una percepció centrada en normes masculines.

Apoderament

Procés pel qual una persona o un grup social adquireix o rep els mitjans per enfortir el seu potencial en termes econòmics, polítics o socials.

Coeducació

Acció educadora que valora indistintament l'experiència, les aptituds i l'aportació social i cultural de les dones i els homes, en igualtat de drets, sense estereotips sexistes i androcèntrics ni actituds discriminatòries.

Conciliar la vida familiar i laboral

Introduir sistemes en el marc laboral per harmonitzar les responsabilitats professionals i les familiars entre homes i dones.

Discriminació

Infravaloració que una col·lectivitat fa a una persona o grup en un determinat àmbit per raó de sexe, ètnia, ideologia, edat, opció sexual, etc.

Equitat de gènere

Imparcialitat en el tracte a homes i dones.

Espai domèstic

Espai en què té lloc la vida familiar i domèstica.

Espai privat

Espai en què la persona s'ocupa de si mateixa.

Espai públic

Espai en què té lloc la vida laboral, social, política i econòmica.

Estereotip

Conjunt d'idees que un grup o una societat obté a partir de les normes o dels patrons culturals prèviament establerts.

Feminisme

Moviment social que denuncia la desigualtat de gènere i exigeix canvis polítics i socials en els hàbits relacionals entre els sexes per tal que les dones puguin desenvolupar-se plenament en la societat.

Gènere (gramatical)

Categoria gramatical que en algunes llengües dóna lloc a la distribució dels substantius en classes nominals.

Gènere (social)

Construcció sociocultural basada en les diferències biològiques entre els sexes, que assigna diferents característiques a dones i homes, i configura les relacions socials i de poder entre homes i dones.

Igualtat de gènere

Condicció d'igualtat entre homes i dones pel que fa a les possibilitats de desenvolupament personal.

Invisibilitzar

Fer invisible una realitat a conseqüència de menystenir-la o ignorar-la.

Masclisme

Conjunt d'actituds i comportaments que atribueixen superioritat als homes i rebaixen la dignitat de les dones per raó de sexe.

Paritat

Relació simètrica de poder, en què els interessos, les necessitats i els desitjos de les dones i dels homes tenen el mateix valor.

Perspectiva de gènere

Presença en consideració de les diferències socioculturals entre els homes i les dones en una activitat política.

Rol

Model de comportament que, en una societat determinada, s'espera d'una persona en relació amb el seu estatus.

Segregació de l'ocupació

Concentració de dones en determinades ocupacions i professions que, generalment, es caracteritzen perquè el valor que s'hi associa i la remuneració són menors.

Sexe

Característiques biològiques que diferencien el mascle de la femella.

Sexisme

Conjunt d'actituds que es caracteritza pel menyspreu o la desvaloració de tot el que són o fan les dones.

Sostre de vidre

Barrera invisible que es troben les dones en un moment determinat del seu desenvolupament professional, a causa dels prejudicis empresarials sobre la seva capacitat d'exercir llocs de responsabilitat i sobre la disponibilitat laboral lligada a la maternitat i a les responsabilitats familiars i domèstiques.

Transversalització

Estratègia a llarg termini que incorpora la perspectiva de gènere i la igualtat d'oportunitats entre les dones i els homes en totes les polítiques i actuacions d'un govern.

Bibliografia

AYALA CASTRO, Marta Concepción; GUERRERO SALAZAR, Susana; MEDINA GUERRA, Antonia M. *Manual de lenguaje administrativo no sexista* [en línia]. Màlaga: Asociación de Estudios Históricos sobre la Mujer (Universitat de Màlaga) i Área de la Mujer (Ajuntament de Màlaga), 2002. <www.ucm.es/cont/descargas/documento5682.pdf> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. <<http://www.termcat.cat/cercaterm>> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES (ICD) <<http://www.gencat.cat/icdona>> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. «Morfologia flexiva. 10. La flexió dels noms i els adjectius (I): el gènere». A: *Gramàtica de la llengua catalana* [en línia]. Versió provisional. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <<http://www.iecat.net/inici.htm>> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

INSTITUTO DE LA MUJER <<http://www.mtas.es/mujer/>> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

INSTITUTO VASCO DE LA MUJER. «El lenguaje, más que palabras. Propuestas para un uso no sexista del lenguaje» [en línia]. <http://www.emakunde.es/images/upload/lenguaje_c.pdf> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

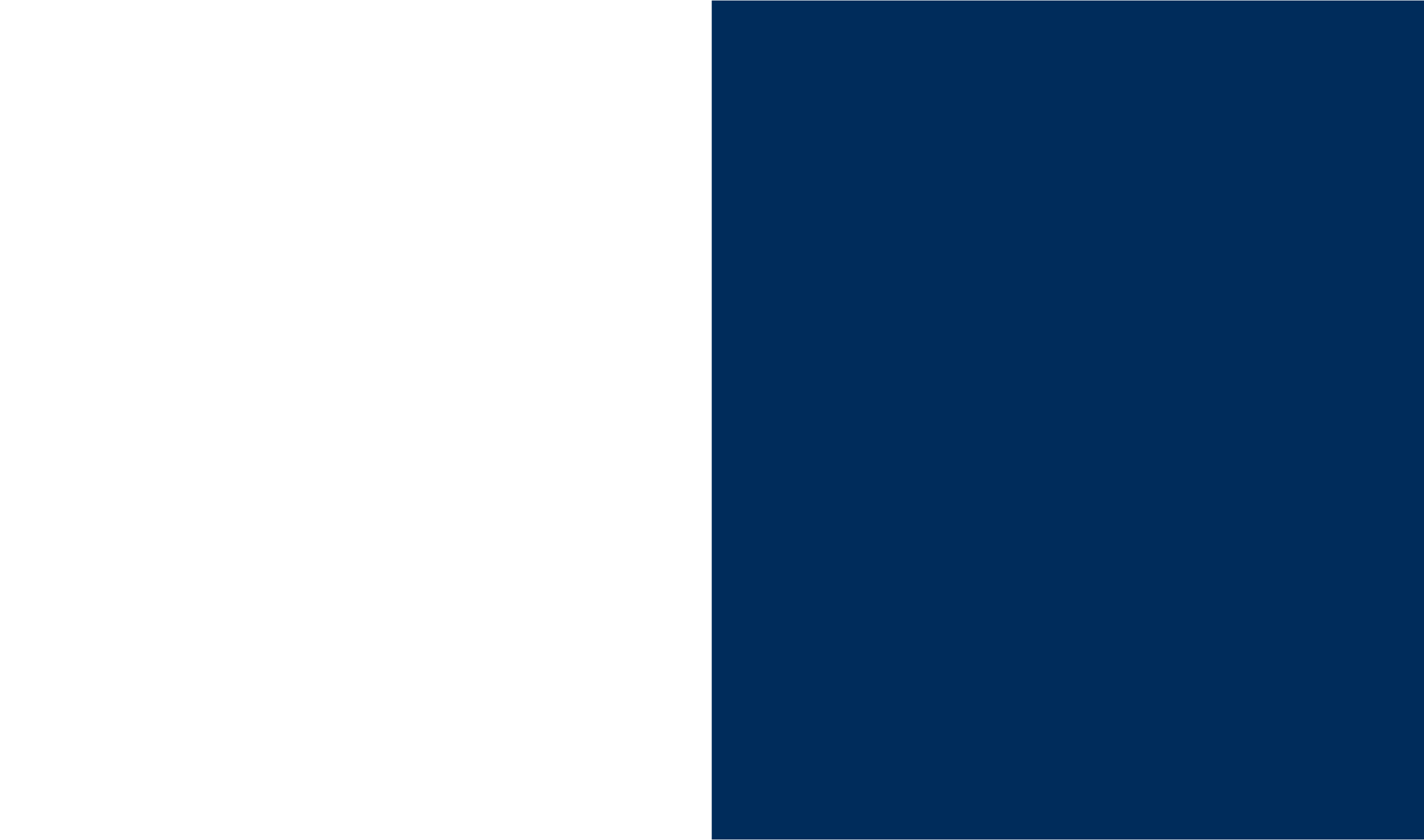
LLEDÓ, Eulàlia. *De llengua, diferència i context*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Institut Català de la Dona [Quaderns de l'Institut, 3], 2007.

GENERALITAT DE CATALUNYA. SECCIÓ D'ASSESSORAMENT DE LA SECRETARIA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. *Marcar les diferències: la representació de dones i homes en la llengua*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, [Col·lecció Criteris Lingüístics, 6], 2005. També disponible en línia a: <<http://www6.gencat.cat/llengcat/publicacions/marcar/docs/marcar.pdf>> [Consulta: 9 d'octubre de 2008]

CONSELL DE LA JOVENTUT DE BARCELONA. *Manual del llenguatge no sexista*. Barcelona: Consell de la Joventut de Barcelona (CJB), 2006.

MESTRES, Josep M. [et. al.] *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*. 3a ed. Vic: Eumo Editorial, Associació de Mestres Rosa Sensat, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona i Universitat Pompeu Fabra, 2007.

UNESCO. *Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge* [Traducció i adaptació de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya]. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, 1992.

una Guia de recursos per un tracte igualitari en la llengua llengua per a tothom

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA
CNL DE GIRONA
OC DE FIGUERES

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones